

Nr 908

Av fru Segerstedt Wiberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 5, med förslag till lag om telefonavlyssning vid förundersökning angående grovt narkotikabrott m. m.

(Lika lydande med motion nr 1042 i Andra kammaren)

Narkotikamissbruket har blivit ett samhällsproblem, som måste bekämpas på allvar. 1968 års riksdag beslöt därför en rad åtgärder i syfte att hindra missbruk och skärpa straffen för narkotikabrott. Det måste också hälsas med tillfredsställelse att regeringen även därefter följt problemet med uppmärksamhet och efter samråd med vederbörande myndigheter beslutat att intensifiera kampen mot narkotikan.

Som ett led i ansträngningarna att komma till rätta med narkotikaproblemet har regeringen bl. a. i proposition nr 5 föreslagit riksdagen att anta ett lagförslag, enligt vilket telefonavlyssning skall få tillgripas vid förundersökning angående grovt narkotikabrott eller grov narkotikasmuggling, trots att förutsättningarna därför enligt rättegångsbalken inte är uppfyllda. Med allt erkännande av det angelägna i att söka bekämpa narkotikabrottsligheten kan vi inte finna att en så allvarlig lagstiftningsåtgärd blivit tillräckligt motiverad.

Telefonavlyssning innebär ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten. Den bör i en demokratisk rättsstat endast få förekomma i extraordinära fall. Rättegångsbalken uppställer också som förutsättning för telefonavlyssning att misstanke föreligger om ett så grovt brott att lägre straff än två års fängelse inte kan ifrågakomma enligt lagens straffskala. De grova narkotikabrotten har emellertid inte av regeringen bedömts vara av så utomordentligt allvarlig beskaffenhet. Innebörden av 1968 års beslut var bl. a. att en avsevärd straffskärpning genomfördes beträffande narkotikabrotten. För grovt brott fastställdes då en straffskala omfattande minst sex månaders och högst fyra års fängelse. I proposition nr 13 till årets riksdag har föreslagits att straffskalan skall ytterligare skärpas till minst ett års och högst sex års fängelse.

Vi kan för vår del ansluta oss till förslaget om straffskärpning för grova narkotikabrott. I och för sig innebär det en ovanlig åtgärd att statsmakterna med endast ett års mellanrum genomför två betydande höjningar av straffen för en och samma typ av brottslighet. Med hänsyn till de speciella omständigheterna bör detta emellertid godtas. Inte ens med detta extra-

ordinära steg når man emellertid den gräns som rättegångsbalken sätter för telefonavlyssning. En ytterligare straffskärpning kan uppenbarligen inte övervägas nu mot bakgrunden av förra årets beslut. Den kunde måhända motverka sitt syfte genom att domstolarna skulle bli obenägna att rubricera narkotikabrotten som grova.

Även om man ansluter sig till regeringens bedömning av narkotikabrottens svårhetsgrad, innebär det alltså ett viktigt avsteg från allmänna rättsregler att tillåta telefonavlyssning. Det bör framhållas att något motsvarande avsteg inte gjorts genom den särskilda tvångsmedelslag som gäller för vissa brott mot rikets säkerhet m. m. Visserligen medger denna lag telefonavlyssning även vid misstanke om ringare brott än rättegångsbalken förutsätter, men lagen utgår från mycket allvarliga brott: mordbrand, som innefattar sabotage, samt uppror och högförräderi enligt 13, 18 och 19 kap. brottsbalken första paragraferna. Att vissa ringare brott enligt samma kapitel även omfattas av lagen kan accepteras på grund av det sakliga sambandet mellan grova och mindre grova brott; det kan vara svårt att på ett tidigt stadium av förundersökningen avgöra hur allvarligt ett misstänkt brott slutligt får rubriceras. Vid narkotikautredningar kommer emellertid inte ens de grövsta brotten att uppfylla rättegångsbalkens krav.

Det gäller här principer av så grundläggande betydelse från rättssäkerhetssynpunkt att man inte bör tumma på dem. Om bara grova brottslingar drabbades skulle något problem inte föreligga; lagens restriktiva hållning beror på de uppenbara riskerna för att oskyldiga drabbas. Man bör inte i detta sammanhang glömma bort de obehagliga erfarenheter som gjordes under det senaste världskriget, då telefonavlyssning förekom mot en rad oförvitliga medborgare. Man bör också fråga sig, om inte telefonavlyssningen också leder till att annan och ringare brottslighet än narkotikabrott uppdras, vilket i realiteten innebär att denna blir utredd med olaga metoder.

I propositionen har man vidare helt bortsett från de tekniska möjligheterna till s. k. »scrambling». Durkdrivna brottslingar kan tänkas utnyttja dessa, som andra inte ägnar en tanke.

Propositionen ger inte heller uttryck för större förhoppningar om några egentliga resultat av telefonavlyssning. Rikspolischefen och riksåklagaren har uppgett att man med telefonavlyssning *sannolikt* skulle komma åt *några* av de grova brottslingarna och att möjligheten att tillgripa en sådan spaningsåtgärd i varje fall skulle *försvåra brottslingarnas arbete*. Departementschefen anför för sin del endast: »Telefonavlyssning skulle sannolikt försvåra dessa brottslingars verksamhet och öka polisens möjligheter att få fram bindande bevisning mot dem.» Vi kan inte finna att dessa antaganden, med däri liggande tvekan om resultaten, kan utgöra bärande motiv för ett så allvarligt ingrepp i den personliga integriteten som föreslås.

Propositionen ger närmast intryck av att ha tillkommit utan tillräckligt

noggranna överväganden och utan det underlag som varit önskvärt. Ett yttrande av justitiekanslern åberopas, men vi har inte kunnat finna någon motsvarande handling. Om det rör sig om endast ett muntligt uttalande, måste man hysa betänkligheter med hänsyn till ärendets allvarliga beskaffenhet. Varken i proposition nr 5 eller i proposition nr 13 redovisas något material som ger en bild av utvecklingen. I den senare propositionen ges uttryck för den allmänna uppfattningen att narkotikabrottsligheten fortsatt att öka och fått en allt större spridning liksom att brotten i många fall blivit grövre till sin karaktär. Det hade emellertid varit önskvärt med uppgifter som bättre redogjort för det material som denna allmänna uppfattning baserar sig på.

Under hänvisning till det anförda hemställer vi,
att riksdagen avslår proposition nr 5.

Stockholm den 11 februari 1969

Ingrid Segerstedt Wiberg (fp) Bo Skårman (fp) Eskil Tistad (fp)

Nr 909

Av herr Jacobsson, Gösta, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 11, angående anslag till teckning av aktier i AB Gullhögens Bruk.

(Lika lydande med motion nr 1045 i Andra kammaren)

Stockholm den 11 februari 1969

Gösta Jacobsson (m) Arne Svenungsson (m) Gunnar Wallmark (m)
